

Kogupereoper „Väike korstnapühkija“

Muusika Benjamin Britten

Libreto Eric Crozier, eestikeelne tekst Ellen Niit ja Liis Kolle

Lavastaja Liis Kolle

Muusikajuht ja dirigent Hirvo Surva

Klaveril Ave Wagner

Kunstnik Hannabel Saareli

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia laulu eriala üliõpilased ja vilistlased

Rahvusoper Estonia poistekoori solistid

Eesti Raadio Laste Laulustuudio solistid

19.06.2024 – 19.00

Suure-Jaani kool

Muusika **Benjamin Britten**
Libreto **Eric Crozier**, eestikeelne tekst **Ellen Niit** ja **Liis Kolle**
Lavastaja **Liis Kolle**
Muusikajuht ja dirigent **Hirvo Surva**
Klaveril **Ave Wagner**
Kunstnik **Hannabel Saareli**
Liikumisjuht **Anu Ruusmaa**
Pianistid-repetiitorid **Ene Rindesalu** ja **Ave Wagner**
Lavastaja assistent **Anna Kõrts**
Helitehnik ja valgustaja **Veiko Sepp**
Laste muusikalised juhendajad **Külli Kiivet**, **Kaie Tanner**,
Sara Corrigan ja **Anu Aimla**
Grimeerijad Meigikooli õpilased ja juhendajad

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia laulu eriala üliõpilased ja vilistlased
Rahvusoper Estonia poistekoori solistid
Eesti Raadio Laste Laulustuudio solistid

Osades:

Black Bob (vana korstnapühkija) – **Kuno Kerge**
Clem (tema poeg ja abiline) – **Joosep Vall**
Miss Baggott (Iken Halli majapidajanna) – **Merilin Taul** (EMTA vilistlane)
Rowan (Woolbridge'i nõbude lapsehoidja) – **Laura-Retti Laos**
Juliet Brook (14-aastane) – **Marta Ojasoo**
Tom (Woodbridge'i kutsar) – **Kuno Kerge**
Alfred (Iken Halli aednik) – **Joosep Vall**
Korstnapühkijad, linnud, Iken Halli majakondsed – **Regina Karise**,
Kadi-Triin Terve

Sam (korstnapühkija õpipoiss) – **Tobias Tark** (RO Estonia poistekoor)

Gay Brook (13-aastane) – **Joosep Ots** (RO Estonia poistekoor)

Sophie Brook (10-aastane) – **Carola Vilba**

(Eesti Raadio Laste Laulustuudio)

Jonny Crome (15-aastane) – **Alfons Väljamäe** (RO Estonia poistekoor)

Hughie Grome (8-aastane) – **Aleksander Maclean**

(RO Estonia poistekoor)

Tina Crome (8-aastane) – **Rosanna Kontus**

(Eesti Raadio Laste Laulustuudio)

Kogupereoper „Väike korstnapühkija“

Kas oled kunagi näinud päris korstnapühkijat? Kui oled, kas oled tal nõobist kinni võtnud ja midagi soovinud?

Täna räägime Sulle natuke kõhedust tekitava, kuid õnneliku lõpuga loo 9-aastasest Samist, kelle isa müüb ta korstnapühkijale õpipoisiks, kuna perekond on väga vaene. Õnneks satub ta tööd tehes majja, kus südikad lapsed päästavad ta orjusest, kavaldades üle isegi oma kurja ja võimuka majapidajanna. Sam saab aru, et see, mis temaga toimus, ei ole normaalne, ning saab alustada uut ja paremat elu.

Kõik see juhtus umbes 200 aastat tagasi Inglismaal, kus tollal oli palju kaminaid, korstnaid ja korstnapühkijaid, aga ka palju rohkem vaesust ja laste töölesundimist. Siiski on tänapäevalgi maailmas hulganisti lapsi, kes kooliskäimise asemel või selle kõrval peavad tegema oma perele ülalpidamise teenimiseks ränka ja musta tööd. Ja kindlasti ei ole vähe neid lapsi, kelle päevad on lisaks koolile, koduülesannetele ja trennidele-ringidele täidetud koolistressi ja tulevikuhirmudega. Kuhu on jäänud aga lapsepõlv? Benjamin Britteni ja Eric Crozieri nii lapsi kui ka täiskasvanuid kõnetav ooper „Väike korstnapühkija“ jutustab meile ühe lapsepõlve tagasisaamise loo.

Liis Kollo

Toimumisaeg ja -koht: Inglismaa, Suffolki maakond,
Iken Halli lastetuba aastal 1810

Stseen 1. Majapidajanna preili Baggott näitab korstnapühkijale Black Bobile, tema abilisele Clemile ja uuele õpipoisile Samile töö kätte. Black Bob ja Clem saavad hirmunud ja nutuse Sami korstnast üles ning jätavad ta sinna. Paraku jääb poiss korstnasse kinni. Tema appihüüdeid kuulevad selle maja lapsed Julia, Gay ja Sophie Brook ning neil külas olevad sõbrad John, Hugh ja Tina Crome. Olles väikese tahmase poisi korstnast alla aidanud, otsustavad lapsed Sami ka tema mustast tööst päästa. Nad jätavad mulje, nagu oleks Sam põgenenud (mustad jäljed, mis viivad aknani) ning peidavad siis teda preili Baggotti ja teiste korstnapühkijate eest. Kui õhk on puhas, pühendavad nad heasüdamliku lapsehoidja Rowani nende saladusse.

Stseen 2. Koos pesevad, toidavad ja riietavad nad Sami ning peavad plaani, kuidas ta koju tagasi saata. Sam jutustab lastele oma kurva loo sellest, kuidas ta müüdi kurjale korstnapühkijale Bobile. Julia teeskleb minestamist, et miss Baggotti tähelepanu kõrvale juhtida ja nad saaksid Sami ära peita.

Stseen 3. Järgmisel hommikul peidavad Rowan ja lapsed Sami kohvrisse, mille sees ta toimetatakse majast välja.

Benjamin Britteni elust ja loomingust

20. sajandi kuulsaim inglise helilooja **Benjamin Britten** alustas muusikuteed Mozarti-sarnase imelapsena – oma esimese helitöö kirjutas ta viieaastaselt ning kuuesena katsetas juba lavamuusikaga, milleks oli muusikaline näitemäng prints Johni (kuningas Georg V poja) surmast. Kui talt küsiti, kelleks ta tahab saada, öelnud ta alati: „Heliloojaks“. „Jah, aga kelleks veel?“ „Mitte kellekski teiseks,“ vastanud noor Benjamin.

Saanud muusikateooria- ja kompositsioonitunde Frank Bridge'ilt, astus ta 17-aastaselt Londoni Kuninglikku Muusikakolledžisse, kus õppis kompositsiooni ja klaverit Harold Samueli, John Irelandi ja Arthur Benjamini juhendamisel.

Pärast õpinguid töötas Benjamin Britten *General Post Office*'i (Peapostkontori) filmiosakonnas, kus ta kirjutas muusikat dokumentaalfilmidele. Kohtunud 1937. aastal üliandeka laulja Peter Pearsiga (kellest sai tema eluaegne loomingupartner), sai ta olulise impulsi vokaalmuusika loomiseks. See viis Britteni ooperi juurde ning kui 1945. aastal tuli suure menuga lavale tema „Peter Grimes“ (seda sündmust on nimetatud inglise ooperi taassünniks), innustas see heliloojat sel alal jätkama – ühtekokku lõi ta 15 ooperit. Lisaks kirjutas ta orkestri- ja kammerteoseid, koori- ja soololaule ning muusikat näidenditele ja kuuldemängudele.

Kui 1939. aastal algas Teine maailmasõda, suundus Britten Ameerikasse, ent koduigatsus tõi ta 1942. aastal tagasi Inglismaale. Pärast sõda omandas Britteni muusika järjest enam rahvusvahelist tuntuust ning talt tellisid teoseid maailma nimekaimad interpreedid. Ka Britten ise tegutses interpreedina: pianistina saatis ta sageli Peter Pearsi tema soolokontsertidel ning dirigendina juhatas enda teoseid.

Lastele mõeldes

Muusikat luues on Britten mõelnud eriliselt ka lastele. Ta leidis, et „on mõttetu pakkuda lastele muusikat, mis on neile igav ning paneb nad tundma ebapädeva ja pettununa, mille tõttu nad võivad alatiseks muusikast eemalduda“. Suurepäraseks näiteks Britteni oskuslikust lähenemisest nooremale kuulajale on tema „Variatsioonid ja fuuga Purcelli teemale“ (1946), tuntud ka nime all „Teejuht noortele orkestri juurde“, milles autor õpetab tundma sümfooniaorkestri instrumente ja pillirühmi.

Lavateoste loojana soovis Britten lastele ka ooperimaailma lähemalt tutvustada. Saanud idee inglise poeedi William Blake'i luuletusest „Korstnapühkija“, asus ta 1949. aastal koos libretist Eric Crozier'ga kavandama oma esimest lasteoperit **„Väike korstnapühkija“**. (1958. aastal järgnes sellele teine lasteoper „Noa laev“.) Teos, mis jõudis lavale sama aasta 14. juunil Aldeburghi festivalil, oli mõeldud justkui ooperi isetegemise komplektina, kus lapsed saavad aktiivselt kaasa lüüa: lavaloo esimene osa („Teeme ooperit“) koosneb näidendist, milles lapsed koos täiskasvanutega ooperit kirjutavad ja harjutavad; teises osas („Väike korstnapühkija“) kantakse aga ooper ette. Sel moel pakub Britten noortele väga mitmekülgse teatrikogemuse: teadmised ooperi teekonnast lavale, võimaluse astuda esitaja rolli ja mõjuva loo, millele kaasa elada. Helilooja haaras ooperisse kaasa ka pealtvaatajad, kes saavad neljas numbris kaasa laulda. Teose muusikaline keel on võluv ja kergesti mõistetav, tulvil lennukaid meloodiad, muusikalist huumorit ja liigutavaid hetki. Lauljaid saadab ooperis väike pillikoosseis, kuhu kuuluvad keelpillikvartett, löökpillid ja klaver.

Eestis tuli Britteni „Väike korstnapühkija“ esimest korda lavale 1977. aastal Estonia teatris.

Väikesed korstnapühkijad 19. sajandi Inglismaal

*Kui emata jäin, olin väike ma veel,
kui isa mu müüs, siis oskas mu keel
vaid tihkuda väikese imiku moodi.
Nüüd pühin te korstnaid ja nões on mu voodi.*

(William Blake „Korstnapühkija“, tõlkinud Märt Väljataga)

Ülaltoodud William Blake'i värsiread luuletusest „Korstnapühkija“ ilmusid tema kogumikus „Süütuse ja kogemuse laulud“ (1789, 1794), milles autor juhib tähelepanu vaesusele, sotsiaalsele ebavõrdsusele, laste eksploateerimisele tööjõuna ja linnaelu ängistavale loomulaadile. Kõnealuse luuletuse tausta valgustab Blake'i biograaf Peter Ackroyd, kes on tema elulooraamatus kirjutanud korstnapühkijate elu kohta järgmist:

„Iga aasta esimesel mail said Londoni noored korstnapühkijad, keda hüüti kas „redelipoisteks“ või „lumivalgekesteks“, vaba päeva; ülejäänud aasta pidid nad hommikul koidueelsest pimedast kuni keskpäevani välja „tänavatel hõikuma“, aga see üks päev oli pidutsemiseks. Näod „hõõruti jahuga kokku, pähe vajutati uhked, lumivalgeks puuderdatud parukad, riietele tõmmati peale pabernööri kandidid“. Poet Robert Southey kirjeldust mööda „nägid riided neil välja, nagu oleksid korstnast läbi tõmmatud, mis nõnda ka tegelikult oli, ja need tahmased rõivad olid ehitud fooliumitükkidega ja kirevate paberiribadega, mis lehvisid nagu plagud, kui nad ringi tuiskasid, tahmased näod põsepunaga roosaks võõbatud, kummalgi põsel pisut kullapuru, parukas käharaks tupeeritud ja nii valge, kui valgeks üks puuder teha saab; peo puhul olid poistel vanad kübarad viltu peas ja neidki kaunistasid linnid, foolium ja lilled. Linnast läbi marssides kolistasid poisid tahmakulvide ja redelitega. Nemad olid peo peremehed ja sel päeval valged, puhtad ja lausa ilusad.“

Kuidas rahvas naeris – ja ehk suutsid väikesed poisid isegi korraks unustada, kui hale ja armetu on nende elu. Üldiselt müüdi nad neljanda ja seitsmenda eluaasta vahel; nad kas saadeti salgakesi vaestekodust minema või andsid vanemad neid üksikult käest, saades seitsmeks aastaks tööle läinud „õpipoisi“ eest vastu kaks-kolmkümmend šillingit. Londonis oli korstnapühkijatest alati puudus, lõõrid olid linnas kitsad ja käänulised ja läksid kergesti umbe. Lõõri keskmine suurus oli umbes seitse tolli serv, väikesi lapsi sunniti pugema isegi veel kitsamatesse avaustesse; kui nad muidu ei julgenud, siis tõugati neid teibaga või torgiti oraga või kõrvetati tulega, et nad usinamalt roniksid. Loomulikult surid paljud lämbumissurma, teised jäid eluks ajaks vigaseks.”

Britteni lavateoses „Väike korstnapühkija“ jääb kõlama sõnum, et ekspluateeritud ja väärkoheldud lapsed vajavad kaitset ning hoolimist, nagu seda osutasid väikesele Samile ooperi lapstegelased.

Evelin Kõrvits

Liis Kolle on ooperilavastaja, õppejõud ning muusika- ja teatriajakirjanik. Ta on lõpetanud Tartu ülikooli teatri- ja kirjandusteaduse magistrina, Berliini Hanns Eisleri nimelise muusikakõrgkooli muusikateatri lavastaja erialal ning täiendanud end lavastajate Peter Konwitschny ja Volker Schlöndorffi meistrikursustel ning kultuurikorralduse alal cimdata meediaakadeemias Berliinis. Liis Kolle on olnud Bayreuthi festivali ja Saksa Panga kultuurifondi (Deutsche Bank Kulturstiftung) stipendiaat ning Eesti riigi kultuuripreemia ja Eesti teatri aastapreemia nominent. Ta oli aastail 2007–2011 ja on alates aastast 2015 EMTA ooperistuudio lavastaja. Liis Kolle on õpetanud Gießeni ülikoolis Saksamaal, Eesti Kunstiakadeemias ja viinud läbi meistrikursusi. Ta on tõlkinud ka näidendeid ja libretosid.

Lavastusi: Lortzingi „Salakütt“, Rossini „Sevilla habemeajaja“, Wagneri „Tristan ja Isolde“ (Vanemuise teater), Rossini „Sinjoor Bruschino“, Vihmandi „Armastuse valem“ (Rahvusooper Estonia), Haydni „Üksik saar“, Beethoveni „Fidelio“ (Nargen Opera), Varrese „Käidi ja külvati varjude seemneid...“, Kozlova-Johannese „söövitab.tuhk“ (esiettekanded, Eesti Muusika Päevad), Raveli „Laps ja nõidus“, Händeli „Rinaldo“, Blacheri „Abstraktne ooper nr 1“ (kõik Eesti esiettekanded, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia) jt.

Hannabel Saareli (1997) on Eesti Kunstiakadeemia stsenograafia eriala kolmanda kursuse tudeng. Ta on lõpetanud põhikooli Kadrioru Saksa Gümnaasiumis ning gümnaasiumi Loo Keskkoolis. Lisaks on ta kooliaastate ajal osalenud Arsise Kellade Kooli töös. Eesti Kunstiakadeemiasse astus Saareli 2018. aastal pärast poolikut õppeaastat keraamika erialal Kuressaare Ametikoolis. Enne ülikooliõpingute alustamist võttis ta osa erinevatest kunstikursustest, mida pakkusid Eesti Kunstiakadeemia ja Tallinna Ülikool. Stsenograafiaõpingute ajal on Saareli osalenud erinevates tudengiprojektides: Tallinna Ülikooli BFM instituudi tudengifilmides „Maalietüüd“ (2019, kunstnik), „Öörahu“ (2020, kostüümikunstnik), „Talent“ (2020, tegevkunstnik) ning tudengi-Oscari

võitnud filmis „Mu kallid laibad“ (2020, tegevkunstnik) ja „See räägib pulmast“ (2020, kunstniku assistent). Lisaks on ta olnud filmide „Erna i krig“ (2020) ja „O2“ (2020) praktikant. Teatrimaailmaga on Saareli kokku puutunud praktika ajal Rahvusooper Estonias, Tallinna Linnateatris, Eesti Draamateatris ja Vanemuise teatris. Tänavu aasta veebruaris oli ta üks ooperistuudio lavastuse „Ooperiklass ja kaasaegne muusikateater“ kunstnikest. Praegu valmistub ta rekvisiitorina uueks tudengifilmiks ja uuteks põnevateks väljakutseteks teatrilaval.

Hirvo Surva on lõpetanud koorijuhtimise erialal Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli (1983, õpetaja Silvia Mellik) ja Eesti Muusikaakadeemia (1990, prof Ants Üleoja dirigeerimisklass). Alates 1991. aastast on ta tegutsenud aktiivselt noorte- ja üldlaulupidude dirigendina ning oli VIII ja IX noorte laulupeo kunstiline juht. Hirvo Surva oli ka 2014. aastal toimunud XXVI üldlaulupeo kunstiline juht.

Hirvo Surva on juhatanud mitmeid koore; olnud Revalia kammermeeskoori dirigent ja alates 2001. aastast on ta Rahvusooper Estonia poistekoori peadirigent. Samas teatris tegi ta 2003. aastal muusikalise juhi debüüdi Britteni lasteoperis „Väike korstnapühkija“. Tema käe all on koorid osalenud edukalt mitmetel rahvusvahelistel konkurssidel ja võitnud arvukalt auhindu. Ta on olnud paljude konkursside žürii liige nii Eestis kui ka välismaal. Alates 2001. aastast on Hirvo Surva Eesti Koorijuhtide Liidu esimees ja aastast 2019 taas Eesti Kooriühingu esimees. Aastatel 2006 ja 2010 oli Surva külalisena resident-professoriks Oregoni Ülikoolis USA-s. Käesoleval ajal õpetab ta koorijuhtimist MUBA-s ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

Hirvo Survat on tunnustatud mitmete auhindadega: rahvusvahelise koorifestivali „Tallinn“ parima dirigendi auhind (2001, 2003), Eesti Kultuurkapitali aastapremia (2002), Eesti Noorte Kommertskoja auhind väljapaistvale Eesti noorele inimesele (TOYP) kultuuri vallas (2002), Eesti

Kooriühingu aasta dirigendi auhind (2003), Rakvere linna aumärk (2004), Tallinna linna teenetemärk (2005), Kultuurkapitali rahvakultuuri aastapremia (2008), Gustav Ernesaksa nimeline preemia (2012), aasta muusik 2014, aasta inimene 2018, Eesti Vabariigi Valgetähe III klassi teenetemärk (2015), Riho Pätsi Koolimuusika Fondi preemia (2018) ja Eesti Muusikanõukogu muusikapremia (2021).

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA